

แบบรายงานผลการประเมิน ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม

ปีการศึกษา 2567

สำนักบริการวิชาการและจัดหารายได้

69 หมู่ที่ 1 ตำบลนครชุม อำเภอเมือง
จังหวัดกำแพงเพชร 62000

<https://asl.kpru.ac.th/main/>
055-706595

โครงการยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่แพลตฟอร์มออนไลน์
ประเมินเฉพาะผลิตภัณฑ์กระเป๋าสาน KHUNYAY NOI
ตำบลวังบัว อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร

โดย

สำนักบริการวิชาการและจัดการรายได้

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
ประจำปีงบประมาณ 2567

คำนำ

รายงานการวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (Social Return on Investment: SROI) ฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นจากโครงการยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่แพลตฟอร์มออนไลน์ประเมินเฉพาะผลิตภัณฑ์กระเป๋าสาน KHUNYAY NOI ตำบลวังบัว อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร โดยมุ่งเน้นการวัดคุณค่าที่โครงการนี้สร้างขึ้นแก่ชุมชนท้องถิ่น และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานที่ยั่งยืนและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคม ซึ่งโครงการมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการอนุรักษ์ สืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น และสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน โดยการประเมิน SROI ในครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างมูลค่าทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับต้นทุนการดำเนินโครงการ เพื่อให้ผู้บริหาร ผู้สนับสนุน และสาธารณชนเข้าใจถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากโครงการในเชิงตัวเลขอย่างชัดเจน

รายงานฉบับนี้จัดทำขึ้นจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การสำรวจความคิดเห็น และการวิเคราะห์เชิงลึกจากข้อมูลที่เกี่ยวข้อง คณะผู้จัดทำขอขอบคุณทุกท่านที่ให้การสนับสนุนข้อมูลและข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ ซึ่งทำให้การจัดทำรายงานครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี หวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาโครงการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง ให้เติบโตอย่างยั่งยืนและก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อสังคมต่อไป

สำนักบริการวิชาการและจัดหารายได้

สารบัญ

ที่มาและความสำคัญของโครงการ	1
การประเมิน SROI (Social Return On Investment: SROI)	2
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	3
กรอบแนวคิดการประเมิน SROI (Social Return On Investment: SROI)	6
องค์ประกอบของการประเมิน SROI (Social Return On Investment: SROI)	7
แนวทางการประเมิน SROI (Social Return On Investment: SROI)	12
ขั้นตอนการประเมิน SROI (Social Return On Investment: SROI)	13
ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	16
แผนที่ผลลัพธ์ของโครงการ	17
ตัวชี้วัดและการปรับมูลค่าผลลัพธ์ของโครงการ.....	18
ผลการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน(SROI).....	22
ผลสรุปจากการศึกษาผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของโครงการ	25
ข้อเสนอแนะ.....	25
เอกสารอ้างอิง	26
ภาคผนวก.....	27

โครงการยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่แพลตฟอร์มออนไลน์ (งบบุทธศาสตร์)

ประเมินเฉพาะผลิตภัณฑ์กระเป๋าสาน KHUNYAY NOI

ตำบลวังบัว อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร

ที่มาและความสำคัญของโครงการ

โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ “กระเป๋าสาน KHUNYAY NOI” เป็นหนึ่งในกิจกรรมบริการวิชาการเพื่อพัฒนาท้องถิ่นภายใต้ยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนให้สามารถแข่งขันในระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ได้อย่างยั่งยืนผ่านการบูรณาการองค์ความรู้ วิชาการ เทคโนโลยี และทรัพยากรของมหาวิทยาลัยร่วมกับทุนทางสังคมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ต้นแบบของโครงการเกิดขึ้นจากการดำเนินงานภายใต้โครงการ U2T (University to Tambon) ในพื้นที่ตำบลวังบัว อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร โดยมี นางบุญมี รักษา หรือ “คุณยายน้อย” เป็นผู้ประกอบการรายย่อย ซึ่งมีทักษะด้านงานจักสานที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น แต่ยังขาดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในด้านรูปแบบ มาตรฐาน และช่องทางจำหน่าย ส่งผลให้รายได้ที่ได้รับยังไม่สามารถหล่อเลี้ยงครัวเรือนหรือสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจได้

จากจุดเริ่มต้นเล็ก ๆ นี้ มหาวิทยาลัยจึงเข้าไปสนับสนุนโดยเฉพาะผ่านสำนักบริการวิชาการ และจัดหารายได้ ภายใต้แนวคิด “University as Marketplace” โดยได้รับงบประมาณจากโครงการพัฒนาท้องถิ่น ปีงบประมาณ 2567 เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนอย่างเป็นระบบ ทั้งการออกแบบผลิตภัณฑ์ การสร้างแบรนด์ การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ และการเปิดตลาดทั้งออนไลน์และออฟไลน์ เช่น การวางจำหน่ายในศูนย์ OTOP ของมหาวิทยาลัย การเข้าร่วมตลาด อ.ต.ก. มาร์ท และกิจกรรม KPRU OTOP โดยได้รับการจัดสรรงบประมาณทั้งสิ้น 20,000 บาท ผลลัพธ์ที่เห็นได้ชัดคือการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋าสานให้เป็นแบรนด์ “KHUNYAY NOI” ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) และขึ้นทะเบียนเป็นผลิตภัณฑ์ OTOP อย่างเป็นทางการ พร้อมทั้งได้รับการออกแบบลวดลายและขนาดที่หลากหลาย (S, M, L, XL) เพื่อให้ตอบโจทย์ตลาดมากยิ่งขึ้น การขยายตัวของตลาดนี้ยังนำไปสู่การจ้างงานในกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน ทำให้เกิดการสร้างรายได้ เสริมคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงวัย และเปิดพื้นที่ให้เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้เชิงวัฒนธรรมแก่คนรุ่นใหม่

ในด้านการตลาดออนไลน์ คุณณัฐสุตา ชันสิงหา ซึ่งเป็นหลานสาวของคุณยายน้อย ได้เข้ามามีบทบาทในการเรียนรู้และขับเคลื่อนการขายผ่านช่องทางออนไลน์ ถือเป็นการถ่ายทอดทักษะใหม่ให้กับคนในชุมชน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ในระบบเศรษฐกิจฐานราก

โครงการนี้จึงมีความสำคัญในมิติต่าง ๆ ได้แก่

ด้านเศรษฐกิจ: เพิ่มรายได้ให้แก่ผู้ผลิตและกลุ่มเป้าหมาย

ด้านสังคม: สร้างบทบาทของผู้สูงอายุและลดการพึ่งพิง

ด้านวัฒนธรรม: ส่งเสริมการอนุรักษ์และต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านการศึกษา: เปิดพื้นที่การเรียนรู้เชิงปฏิบัติสำหรับนักศึกษาและอาจารย์

ภาพลักษณ์มหาวิทยาลัย: แสดงบทบาทเชิงรุกของสถาบันอุดมศึกษาในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก

จากการดำเนินงานของสำนักบริการวิชาการและจัดการรายได้ดังกล่าวข้างต้นเพื่อให้เห็นประสิทธิภาพประสิทธิผล จากการเข้าไปดำเนินงาน โดยการใช้เครื่องมือการประเมินผลตอบแทนทางสังคม (SROI) เป็นกลไกในการวัดผลตอบแทนเชิงสังคม โดยประเมินจากรายได้ที่เกิดขึ้น ทักษะที่เพิ่มขึ้น ความพึงพอใจของผู้บริโภค และผลกระทบต่อชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย ทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นว่าโครงการ “กระเป๋าสาน KHUNYAY NOI” ไม่ใช่เพียงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ แต่เป็นแบบอย่างของการบูรณาการความรู้กับท้องถิ่น เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม อย่างยั่งยืนในการหามูลค่าที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมของโครงการ ซึ่งเครื่องมือดังกล่าว จะสะท้อนความสำเร็จของโครงการในมิติเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

การประเมิน SROI (Social Return On Investment: SROI)

จุดเริ่มต้นในการพัฒนาการประเมินผลกระทบทางสังคมเกิดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 โดย REDF (Roberts Enterprise Development Fund) ซึ่งเป็นหน่วยงานกองทุนชั้นนำในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมีความต้องการ คำนวณความคุ้มค่าและผลตอบแทนจากเงินบริจาคที่ให้แก่องค์กร โครงการ หรือวิสาหกิจเพื่อสังคม ประกอบกับความก้าวหน้าของการนำเอามาตรฐาน กรอบแนวคิดในการประเมิน SROI เริ่มทวีความเข้มข้นมากขึ้น เมื่อประเทศอังกฤษออกกฎหมาย Social Value Act ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 เพื่อส่งเสริมหน่วยงานภาครัฐในการขยายผลลัพธ์ ทางสังคมผ่านกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง (Pre-Procurement) โดยกำหนดให้เป็นเกณฑ์ปฏิบัติในการสรรหาองค์กร ผู้ให้บริการที่สามารถให้บริการได้ตามข้อกำหนดของผู้ว่าจ้าง (Term of Reference : TOR) และยังพิจารณาองค์กรผู้ให้บริการที่สะท้อนการสร้างผลลัพธ์ทางสังคมเป็นอันดับแรก โดยอาศัย SROI เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

การประเมินผลตอบแทนทางสังคม (Social Return on Investment: SROI) เป็นแนวคิดที่พัฒนามาจาก การวิเคราะห์ต้นทุนและประโยชน์ของโครงการ (Cost-Benefit Analysis: CBA) ซึ่งเป็นวิธีวิเคราะห์เพื่อจัดสรร ทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพ และใช้ในการวิเคราะห์ตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐ และการวิเคราะห์กำไร-ขาดทุน (Profit-Loss Analysis: PLA) ซึ่งนำมาวิเคราะห์มูลค่าการลงทุนและประโยชน์ครอบคลุมที่แตกต่างกัน

อย่างไรก็ตามแม้ว่าการประเมินผลกระทบของโครงการด้วยกรอบแนวคิดของ SROI จะถูกใช้ในการประเมิน ในโครงการที่มีลักษณะที่แตกต่างกัน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าทุกโครงการสามารถใช้กรอบแนวคิดการประเมิน ดังกล่าวได้ทุกกรณี โดยทั่วไปโครงการใดที่จะมีลักษณะที่เหมาะสมกับการประเมินด้วย SROI ส่วนใหญ่จะต้องมี ลักษณะที่สำคัญ 2 ประการคือ

1. โครงการมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดผลเชิงสังคมอย่างชัดเจน เช่น ต้องการให้ชุมชนเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ ผลที่ได้จะเป็นทุนทางสังคม หรือประโยชน์ที่สังคมโดยรวมได้รับ เป็นต้น
2. โครงการอาจไม่ได้มีเป้าหมายเชิงสังคม แต่มีผลกระทบทางสังคม เช่น การสร้างเขื่อนที่ต้องย้ายชุมชน ท้องถิ่นออกไป ซึ่งมีผลต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมพื้นถิ่น

นอกจากนั้นโครงการที่จะนำมาใช้ในการประเมินควรจะเป็นโครงการที่มุ่งหวังให้เกิดผลกระทบต่อการ เปลี่ยนแปลงในมิติที่จะส่งผลกระทบต่อบุคคลและชุมชนในลักษณะการเพิ่มสุขภาวะ (Wellbeing) ในการดำรงชีวิตทั้งใน เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นแผนงานหรือโครงการ รวมทั้งงานวิจัยในเชิง วิชาการในรูปบทความวิชาการที่มีกระบวนการในการสร้างการเปลี่ยนแปลง (Intervention) ที่หมายถึงการสร้าง กิจกรรม กระบวนการใหม่ ๆ ที่มีความแตกต่างไปจากการดำเนินการแบบเดิมเพื่อให้เกิดผลลัพธ์อะไรบางอย่างที่จะ เกิดขึ้นมาและมีผลต่อการสร้างให้เกิดคุณค่าทางสังคม (Social Value) สามารถที่จะใช้กรอบแนวคิดในการ ประเมิน SROI ได้ดังนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยของ คงศักดิ์ ต้อยสืบ และ ต่อศักดิ์ โกษาวิ้ง (2568) การประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) ของโครงการการยกระดับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นสู่เชิงพาณิชย์ เพื่อการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันของชุมชนตำบลเขื่อนผากอำเภอพริ้ว จังหวัดเชียงใหม่ โดยได้ศึกษาผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) และเสนอแนวทางพัฒนาศักยภาพการแข่งขันของชุมชนตำบลเขื่อนผาก อำเภอพริ้ว จังหวัดเชียงใหม่ โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ 1) สมาชิกวิสาหกิจชุมชนและ 2) นักวิชาการโครงการการยกระดับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นสู่เชิงพาณิชย์ผ่านการสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างและการสนทนากลุ่มย่อยตามลำดับผลการศึกษาพบว่าโครงการนี้มีค่า

SROI เท่ากับ 1.23 หมายความว่าทุก 1 บาทที่ลงทุน สร้างผลตอบแทนทางสังคมมูลค่า 1.23 บาท แสดงให้เห็นว่าโครงการนี้มีความคุ้มค่าในการลงทุน สามารถช่วยเพิ่มรายได้ให้สมาชิกชุมชน ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นรวมทั้งส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันของชุมชน ตำบลเขื่อนผาก 7 ประการ ได้แก่ 1) การพัฒนาผลิตภัณฑ์และมาตรฐานผลิตภัณฑ์ 2) การพัฒนาทักษะการเงินและการบัญชี 3) การส่งเสริมการตลาดเชิงประสพการณ์ 4) การพัฒนาศักยภาพบุคลากร 5) การประยุกต์ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี 6) การพัฒนาเครือข่ายพันธมิตร และ 7) การพัฒนาอย่างยั่งยืน เราหวังว่าการศึกษาผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนและแนวทางการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันจะช่วยให้การดำเนินการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลเขื่อนผากเกิดการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมและมีความยั่งยืน

กุลภา กุลดิลก และคณะ (2567) ได้ประเมินผลลัพธ์และผลกระทบจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ผ่าน 39 โครงการในปีงบประมาณ 2563 โดยใช้ข้อมูลจากระบบสารสนเทศแห่งชาติ (NRIS) และสัมภาษณ์เชิงลึกใน 5 โครงการ ผู้วิจัยใช้แนวคิดและทฤษฎีการประเมินผลกระทบจากงานวิจัยและพัฒนาเป็นกระบวนการในการค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนวิจัยกับผลกระทบที่เกิดขึ้น หรือเรียกว่า การวิเคราะห์เส้นทางสู่ผลกระทบของงานวิจัย หรือ Research-to-Impact Pathway Analysis โดยเป็นการอธิบายให้เห็นว่าผลผลิตที่เกิดขึ้นจากงานวิจัยและพัฒนาก่อผลประโยชน์อย่างไรบ้างในวงกว้างหรือวงแคบ ซึ่งมีลักษณะเป็นแผนผังที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้าในกระบวนการทำงานวิจัยและพัฒนา (Inputs) ผลผลิตที่เกิดขึ้น (Outputs) ผลลัพธ์ (Outcomes) และผลกระทบ (Impacts) ที่เกิดขึ้นจากงานวิจัยและพัฒนา

ผลการศึกษาพบว่า โครงการทั้งหมดใช้งบประมาณรวม 199.66 ล้านบาท มีผลผลิตจากงานวิจัย เช่น โปรแกรมบริการสุขภาพ การปรับปรุงพิพิธภัณฑ์ และการประชาสัมพันธ์ออนไลน์ นอกจากนี้ยังสร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เช่น การเพิ่มรายได้ การประหยัดต้นทุน และการพัฒนามาตรฐานสถานที่บริการ สำหรับการประเมินผลกระทบของงานวิจัย 5 โครงการตัวอย่างของงานวิจัยนี้ ใช้การวิเคราะห์ส่วนเกินทางเศรษฐกิจเพื่อวัดมูลค่าผลกระทบเชิงเศรษฐกิจ พบว่า 5 โครงการเหล่านี้ใช้งบประมาณการวิจัยรวม 104.94 ล้านบาท โดยประเมินผลประโยชน์ในช่วง 5 ปี (2565-2570) ซึ่งกำหนดปี 2565 เป็นปีฐานในการคำนวณ พบว่ามีค่าผลตอบแทนทางสังคม (SROI) ที่ 5.51 และอัตราผลตอบแทนภายใน (IRR) 54.56% แสดงให้เห็นถึงความคุ้มค่าในการลงทุนเมื่อเทียบกับค่าเสียโอกาส

ขจรอรุณ พงศ์วิริทธิ์ธร และคณะ (2566) การประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนสำหรับโครงการ“แกน้อย” กรีนโปรดักส์ผลิตภัณฑ์สินค้าจากกลุ่มชาติพันธุ์ โดยในการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนสำหรับโครงการ“แกน้อย” กรีน

โปรดักส์ผลิตภัณฑ์สินค้าจากกลุ่มชาติพันธุ์ การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น โดยเริ่มต้นด้วยเทคนิคการกำหนดระบบโควตา จำนวน 60 คน ใช้เทคนิคสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ความสะดวกและวิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยต้องสมัครใจในการให้ข้อมูล และเข้าร่วมโครงการ โดยการวิเคราะห์แผนที่ผลลัพธ์ ประกอบด้วยปัจจัยนำเข้ากิจกรรม ผลผลิต และการหาข้อสรุปเป็นผลลัพธ์การวิเคราะห์ข้อมูลผลลัพธ์ส่วนเกินโดยให้คำนวณน้ำหนักการเปลี่ยนแปลงของกิจกรรมที่เกิดขึ้น (Deadweight) ปัจจัยสนับสนุนอื่นที่มีผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ (Attribution) และอัตราการลดลงหรือคงที่ของผลสัมฤทธิ์ (Drop-off) แล้วหามูลค่าตัวแทนทางการเงิน (Financial proxy) ของผลลัพธ์ที่แท้จริงเพื่อคำนวณอัตราส่วนผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) ผลการศึกษาจำแนกเป็นสองด้านพบว่า (1) ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้จากการประกอบอาชีพ เกษตรกรรม รายได้จากการแปรรูปผลิตภัณฑ์ผลผลิตการเกษตรและลดค่าใช้จ่ายด้านสังคม ค่าใช้จ่ายของครอบครัวลงทุนในการเกษตร ลดหนี้สินครัวเรือนจากการวางแผนการผลิตรอบปีผลผลิตการเกษตร (2) ด้านสังคมการศึกษาได้แก่การมีวิชาชีพและความรู้ในการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปและการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรสังคมวัฒนธรรม ซึ่งผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) ของโครงการฯ มูลค่าการลงทุนตามกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 2,388,913.04 บาท กับมูลค่าผลลัพธ์ตามกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 2,565,869.57 บาท มูลค่าผลลัพธ์การลงทุนทั้งสิ้น 2,436,050.29 บาท มูลค่าผลลัพธ์สุทธิ (SROI) 176,956.53 บาท ทั้งนี้ทุก 1 บาท ที่ลงทุนในโครงการฯสามารถสร้างประโยชน์ทางสังคมด้วยมูลค่า 1.07 บาทสรุปได้ว่า โครงการฯสร้างคุณค่าที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม และมีความคุ้มค่าต่อการลงทุนในงบประมาณที่ดำเนินการ

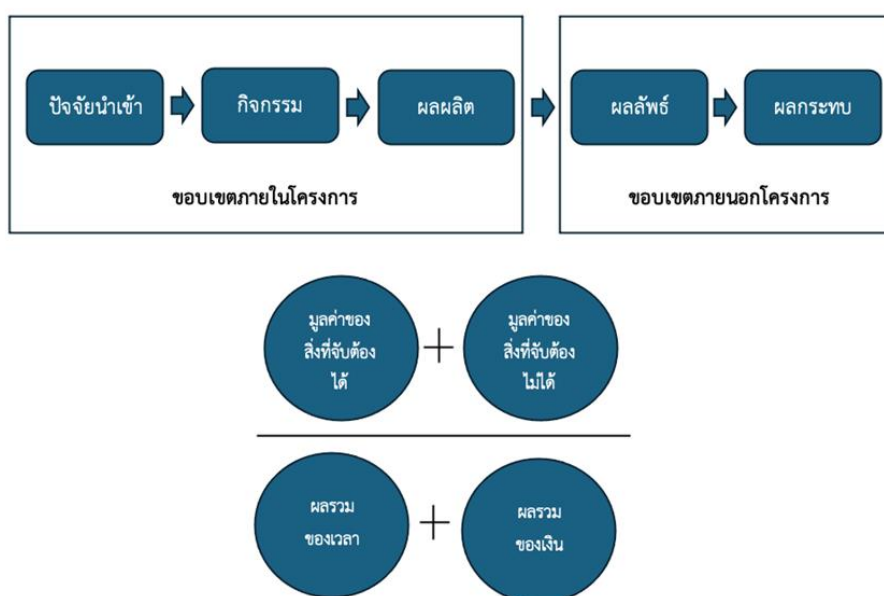
จารึก สิงห์ปรีชา และคณะ (2565) ได้ศึกษาการประเมินความยั่งยืนด้านผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน และน่าน กำหนดขอบเขตการวิจัยเพื่อประเมินความคุ้มค่าของโครงการพัฒนาพื้นที่สูง 5 แห่ง โดยใช้การเปรียบเทียบต้นทุนและประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม และใช้แบบจำลองการประเมิน CIPP Model ร่วมกับการวัดผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) เพื่อวัดมูลค่าผลประโยชน์ของโครงการ และเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและประสิทธิภาพของโครงการ รวมถึงการประเมินผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ขอบเขตเนื้อหาของการวิจัยนี้มุ่งสำรวจผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับในพื้นที่เป้าหมาย โดยแบ่งกลุ่มผู้รับประโยชน์เป็นสองกลุ่มหลัก ได้แก่

1. ชาวบ้านและผู้มีบทบาทในชุมชน ซึ่งได้รับผลประโยชน์จากโอกาสทางอาชีพ การใช้ทรัพยากรในครอบครัว การรับรู้ความรู้ใหม่ สิ่งแวดล้อมในชุมชน ผลตอบแทนทางการเงิน การแก้ไขปัญหาในชุมชน และการมีส่วนร่วมในชุมชน

2. เจ้าหน้าที่ของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงและหน่วยงานอื่นๆ ที่สนับสนุนในพื้นที่เป้าหมาย ซึ่งได้รับผลประโยชน์ในด้านการเพิ่มพูนความรู้ ความภูมิใจในการช่วยเหลือผู้อื่น การตอบสนองแทนทางการเงิน ความพึงพอใจในการทำงาน และการพัฒนานวัตกรรมใหม่ในองค์กร กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดประกอบด้วยชาวบ้านและผู้มีบทบาทในชุมชนจำนวน 120 ราย และเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องจำนวน 31 ราย ผลการศึกษาพบว่าค่า SROI ของโครงการมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.26 ถึง 11.23 ใน 5 พื้นที่ศึกษา เฉลี่ยรวม 5.89 แสดงถึงผลตอบแทนที่สูงขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงในชุมชน ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น การเพิ่มขึ้นของรายได้ในครัวเรือนและการมีสุขภาพที่ดีขึ้น

กรอบแนวคิดการประเมิน SROI (Social Return On Investment: SROI)

กรอบแนวคิดการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) เป็นกรอบการทำงานที่ใช้ในการวัดและสื่อสารมูลค่าทางสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการลงทุนโครงการ ภายในกรอบแนวคิด SROI มุ่งให้ความเข้าใจองค์รวมถึงผลกระทบทางสังคมที่เกิดจากการดำเนินโครงการ ทั้งนี้ ในการประเมินผลกระทบจะใช้วิธีการสอบถามข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโครงการโดยตรง และในกรณีที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่สามารถให้มูลค่าของผลกระทบได้โดยตรง การประเมินจะอาศัยตัวแทนทางการเงิน (Financial Proxy) จากแหล่งข้อมูลหรืองานวิจัยที่เชื่อถือได้เข้ามาช่วยในการประเมิน โดยมีกรอบแนวคิดในการประเมิน SROI ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบการประเมิน SROI

ที่มา: Social value Thailand. (2020). Introduction to Social Return on Investment. Retrieved 9 July 2022 from <https://online.fliphtml5.com/wuiji/eycx/#p=1>

ในกรอบการประเมินด้วย SROI ข้างต้น จะเห็นว่า SROI เป็นการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบอันเกิดจากโครงการใดๆ หนึ่งความยุ่งยากในการประเมินจะเกี่ยวข้องกับมูลค่าของสิ่งของที่ไม่สามารถจับต้องได้ หรือไม่สามารถหามูลค่าทางการตลาดได้โดยตรง ซึ่งจะต้องอาศัยวิธีการประเมินมูลค่า(Valuation method) ประเภท ต่างๆ

องค์ประกอบของการประเมิน SROI (Social Return On Investment: SROI)

SROI หรือ Social Return on Investment คือ วิธีการวัดผลตอบแทนทางสังคมที่เกิดจากการลงทุน เป็นกรอบการวิเคราะห์ที่ใช้ในการประเมินมูลค่าของผลกระทบทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากโครงการหรือกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง โดย SROI จะแสดงให้เห็นถึงผลตอบแทนทั้งในเชิงคุณค่าและการเงินที่โครงการสามารถสร้างขึ้นได้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารโครงการและผู้ลงทุนมองเห็นถึง "คุณค่าทางสังคม" มากกว่าผลตอบแทนทางการเงินเพียงอย่างเดียว ซึ่งการประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับรายได้ให้กับคนในชุมชนฐานรากผ่านการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรมคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ระยะที่ 3 ครั้งนี้ เป็นการวัดผลลัพธ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นหลังจากที่โครงการเสร็จสมบูรณ์หรือดำเนินการไปแล้ว ซึ่งหากผลลัพธ์ทางสังคมสามารถเขียนเป็นรูปธรรมและระบุได้ชัดเจนมากเท่าไร ก็จะสามารถตีค่าการเปลี่ยนแปลงนั้นออกมาเป็นตัวเลขได้อย่างชัดเจนมากเท่านั้น ทั้งนี้ ในการประเมินโครงการดังกล่าวจะอาศัยกรอบทฤษฎีและเครื่องมือในการประเมินผลลัพธ์ทางสังคมคือ ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง (Theory of Change) และห่วงโซ่มูลค่า (Impact Value Chain) ซึ่งสามารถอธิบายทฤษฎีและเครื่องมือดังกล่าวได้ดังนี้

ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง (Theory of Change) คือ กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวางแผนและประเมินผลของโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เข้าใจถึงกระบวนการและขั้นตอนที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ต้องการ โดยทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงจะอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมที่ทำให้ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น และผลกระทบที่ต้องการในระยะยาว รวมถึงปัจจัยหรือเงื่อนไขที่จำเป็นต่อความสำเร็จในการสร้างการเปลี่ยนแปลงนั้น ซึ่งองค์ประกอบสำคัญของทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงมีดังต่อไปนี้

1. เป้าหมายสูงสุด (Impact) คือ ผลกระทบที่ต้องการเห็นในระยะยาวหรือเป้าหมายที่โครงการหรือกิจกรรมมุ่งหวังจะบรรลุ เป็นสิ่งที่สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกและยั่งยืนให้กับสังคมหรือกลุ่มเป้าหมาย

2. ผลลัพธ์ระดับกลาง (Outcomes) เป็นการเปลี่ยนแปลงที่คาดหวังจะเกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมในช่วงกลางของโครงการ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่นำไปสู่การบรรลุผลกระทบสุดท้าย โดยทั่วไปมักเป็นผลลัพธ์เชิงพฤติกรรม ทักษะ หรือการรับรู้ของกลุ่มเป้าหมาย

3. ผลผลิต (Outputs) คือ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นโดยตรงจากกิจกรรมที่ดำเนินการ เช่น การฝึกอบรมที่เกิดขึ้น จำนวนคนที่เข้าร่วม หรือการสร้างสื่อเผยแพร่ ผลผลิตนี้จะนำไปสู่ผลลัพธ์ระดับกลางต่อไป

4. กิจกรรม (Activities) เป็นกิจกรรมหรือกระบวนการที่ดำเนินการภายใต้โครงการ เช่น การจัดอบรม การประชุม การสอนงาน หรือการสร้างสื่อสารสนเทศ โดยกิจกรรมเหล่านี้จะนำไปสู่การสร้างผลผลิตตามที่กำหนด

5. ทรัพยากร (Inputs) หมายถึง ทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินโครงการ เช่น งบประมาณ บุคลากร อุปกรณ์ หรือเวลา ซึ่งจำเป็นต่อการดำเนินกิจกรรมและนำไปสู่ผลผลิตที่ต้องการ

6. สมมติฐาน (Assumptions) เป็นการตั้งสมมติฐานถึงเงื่อนไข ปัจจัย หรือข้อกำหนดที่จำเป็นในการบรรลุผลลัพธ์ เช่น ความเชื่อหรือการคาดการณ์เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางสังคมหรือเศรษฐกิจ การสนับสนุนจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และปัจจัยที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง

7. ตัวชี้วัดความสำเร็จ (Indicators) เป็นตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินว่าผลลัพธ์ในแต่ละขั้นตอนได้บรรลุเป้าหมายหรือไม่ เช่น จำนวนผู้เข้าร่วม การวัดความพึงพอใจ หรือระดับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงช่วยให้เห็นภาพรวมของเส้นทางสู่การบรรลุเป้าหมาย ทำให้สามารถติดตามและปรับปรุงการดำเนินงานให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนห่วงโซ่ผลลัพธ์ หรือ Impact Value Chain คือ กระบวนการที่แสดงลำดับของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการหรือกิจกรรม โดยแสดงถึงขั้นตอนที่เชื่อมโยงตั้งแต่การเริ่มต้นดำเนินงานไปจนถึงการบรรลุผลกระทบที่ต้องการ เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เห็นถึงวิธีที่โครงการนำไปสู่การสร้างคุณค่าหรือผลกระทบในระยะยาว

ห่วงโซ่ผลลัพธ์ (Impact Value Chain) เป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการแสดงถึงเส้นทางและกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการหรือกิจกรรม โดยมีเป้าหมายคือแสดงลำดับของการดำเนินงานและผลลัพธ์ที่จะนำไปสู่การบรรลุผลกระทบที่ต้องการ โดยเน้นการเชื่อมโยงแต่ละขั้นตอนตามลำดับขั้น ได้แก่ Inputs, Activities, Outputs, Outcomes และ Impact ซึ่งห่วงโซ่ผลลัพธ์ประกอบด้วยองค์ประกอบหลักดังนี้

1. ทรัพยากร (Inputs) หมายถึง ทรัพยากรที่นำมาใช้ในการดำเนินโครงการ เช่น เงินทุน บุคลากร อุปกรณ์ เทคโนโลยี หรือเวลา เป็นการลงทุนตั้งต้นที่จำเป็นเพื่อทำให้เกิดกิจกรรมต่าง ๆ

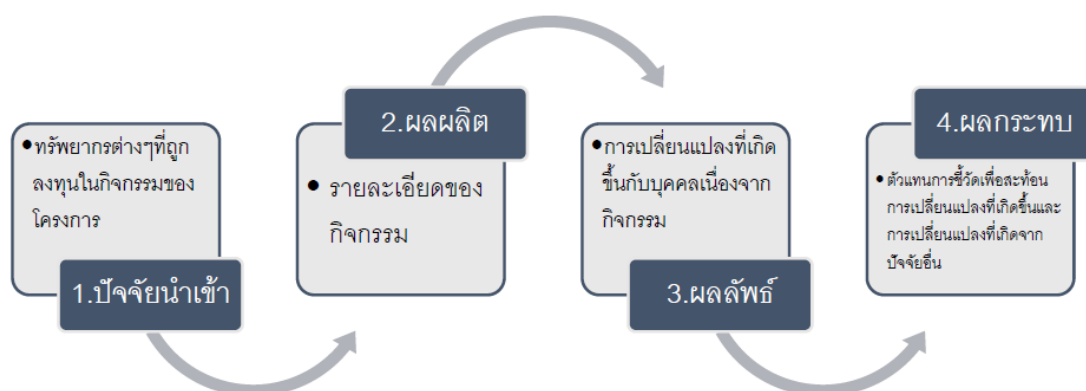
2. กิจกรรม (Activities) หมายถึง กิจกรรมหรือกระบวนการที่ดำเนินการภายใต้โครงการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างผลลัพธ์ในระดับต่าง ๆ เช่น การจัดฝึกอบรม การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

3. ผลผลิต (Outputs) หมายถึง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมที่ดำเนินการในโครงการ ผลผลิตเป็นสิ่งที่เห็นผลลัพธ์ได้ชัดเจนและวัดได้ เช่น จำนวนผู้เข้าร่วมฝึกอบรม คู่มือที่จัดทำขึ้น หรือ ข้อมูลที่เผยแพร่สู่สาธารณะ เป็นต้น

4. ผลลัพธ์ระยะกลาง (Outcomes) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผลจากผลผลิตของกิจกรรม โดยอาจเป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรม ความรู้ หรือทัศนคติ เช่น การที่กลุ่มเป้าหมายสามารถใช้ทักษะที่ได้เรียนรู้ในการประกอบอาชีพ

5. ผลกระทบสุดท้าย (Impact) หมายถึง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในระยะยาวซึ่งสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน เช่น การเพิ่มคุณภาพชีวิตของชุมชน การลดความยากจน หรือการฟื้นฟูสภาพแวดล้อม เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปแล้ว ห่วงโซ่ผลลัพธ์ (Impact Value Chain) เป็นการแจกแจงกิจกรรมและผลผลิตที่ทำให้ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้จริง โดยเขียนเป็นแผนภาพดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ห่วงโซ่ผลลัพธ์

จากรูปข้างต้นโดยสรุปในการประเมิน SROI จะประกอบด้วย 4 องค์ประกอบที่สำคัญคือ 1. ปัจจัยนำเข้า 2. ผลผลิต 3. ผลลัพธ์ และ 4. ผลกระทบ หรือเราอาจเรียกองค์ประกอบและกระบวนการดังกล่าวนี้ว่า Impact Pathway

ความสำคัญของการประเมิน SROI มีดังนี้

1) แสดงให้เห็นคุณค่าที่โครงการสร้างขึ้น SROI ช่วยให้เห็นภาพรวมของผลตอบแทนที่โครงการหรือกิจกรรมสร้างขึ้นให้กับชุมชน ผู้รับประโยชน์ หรือผู้มีส่วนได้เสีย ทำให้สามารถวัดคุณค่าที่ไม่ได้แสดงเป็นตัวเงินได้อย่างเป็นรูปธรรม

2) ช่วยในการตัดสินใจและพัฒนากลยุทธ์ การประเมิน SROI สามารถช่วยให้ผู้บริหารหรือผู้ลงทุนเข้าใจถึงความคุ้มค่าของโครงการ และใช้ข้อมูลนี้ในการวางแผน พัฒนากลยุทธ์ หรือเลือกโครงการที่มีผลตอบแทนทางสังคมสูงสุด

3) เสริมสร้างความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือ SROI ช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือของโครงการหรือองค์กรที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยเป็นเครื่องมือที่ช่วยแสดงถึงความคุ้มค่าและประโยชน์ที่มอบให้กับสังคมแก่ผู้สนับสนุนหรือผู้มีส่วนได้เสีย

4) ส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน SROI ช่วยชี้ให้เห็นถึงผลกระทบเชิงบวกที่โครงการมีต่อสังคมในระยะยาว ซึ่งส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเน้นให้เห็นคุณค่าทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ไม่ใช่เพียงผลกำไรทางการเงิน

5) เพิ่มความเข้าใจและปรับปรุงโครงการ กระบวนการ SROI ช่วยให้ผู้จัดทำโครงการเข้าใจถึงผลกระทบของการดำเนินงานต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญในการปรับปรุงและพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพและตอบโจทย์ความต้องการของสังคมมากขึ้น

เป้าหมายและประโยชน์ของการประเมิน SROI คือ

1) เพื่อแสดงให้เห็นคุณค่าเชิงสังคม SROI ช่วยให้เห็นถึงคุณค่าและประโยชน์ที่โครงการสร้างขึ้นให้กับสังคม โดยการแปลงผลลัพธ์เหล่านี้เป็นมูลค่าที่จับต้องได้ ช่วยให้เข้าใจว่าเงินทุนที่ใช้ไปสามารถสร้างผลกระทบให้กับผู้คนและสภาพแวดล้อมได้อย่างไร

2) เพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจ ข้อมูลที่ได้จากการประเมิน SROI จะช่วยให้ผู้บริหารหรือผู้สนับสนุนการเงินเข้าใจถึงความคุ้มค่าและศักยภาพของโครงการ ทำให้สามารถใช้ในการวางแผนกลยุทธ์ การเลือกสนับสนุนโครงการ และการจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) เพิ่มความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือ SROI เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้องค์กรหรือโครงการสามารถแสดงให้เห็นถึงผลลัพธ์เชิงสังคมได้อย่างโปร่งใส ซึ่งเป็นการเพิ่มความน่าเชื่อถือและการยอมรับในกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย

4) สนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืน การประเมิน SROI ช่วยให้เห็นภาพรวมของผลกระทบในระยะยาว ทำให้โครงการสามารถวางแผนและดำเนินงานเพื่อตอบสนองต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ดียิ่งขึ้น

ตัวอย่างของผลกระทบทางสังคมที่สามารถเกิดขึ้นจากโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่

1) การสร้างงานและเพิ่มรายได้ เช่น โครงการพัฒนาอาชีพในชุมชนหรือโครงการส่งเสริม SME ช่วยให้คนมีรายได้เพิ่มขึ้น ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของพวกเขาดีขึ้นและลดปัญหาความยากจนในชุมชน

2) พัฒนาการศึกษาศึกษาและความรู้ เช่น การให้ทุนการศึกษา หรือการจัดห้องสมุดเคลื่อนที่ ส่งผลให้เด็ก ๆ และผู้ใหญ่ในชุมชนเข้าถึงการศึกษาได้มากขึ้น ส่งเสริมความรู้และการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพิ่มโอกาสในการทำงานและพัฒนาทักษะต่าง ๆ

3) ส่งเสริมสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี เช่น การจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ การตรวจสุขภาพฟรี หรือการฝึกอบรมเกี่ยวกับโภชนาการ สามารถช่วยลดการเจ็บป่วย ทำให้คนในชุมชนมีสุขภาพดีขึ้น ลดค่าใช้จ่ายด้านการรักษาพยาบาล

4) การลดอาชญากรรมและปัญหาสังคม เช่น โครงการที่มุ่งเน้นให้การศึกษาเรื่องความปลอดภัยในชุมชน หรือการให้โอกาสแก่ผู้เคยกระทำความผิดในการกลับเข้าสู่สังคม ส่งผลให้ลดปัญหาอาชญากรรมและสร้างความปลอดภัยให้กับชุมชน

5) อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกป่าหรือโครงการจัดการขยะ สามารถช่วยลดมลพิษ ลดการตัดไม้ทำลายป่า และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ชุมชนมีสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น

6) การพัฒนาสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การสร้างถนน ในพื้นที่ชนบท ช่วยให้ชุมชนมีการเดินทางที่สะดวกสบาย ส่งผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน

7) โครงการที่เน้นการพัฒนาศักยภาพชุมชน เช่น การสร้างเครือข่ายระหว่างองค์กรในชุมชน การส่งเสริมการทำงานร่วมกันในชุมชน ช่วยสร้างความเข้มแข็งในชุมชน ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และพึ่งพาอาศัยกัน

8) ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม เช่น โครงการที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับกลุ่มผู้ด้อยโอกาส คนพิการ ผู้สูงอายุ หรือคนยากจน ส่งผลให้คนกลุ่มนี้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และได้รับการดูแลในระดับที่เท่าเทียมกับกลุ่มอื่น ๆ ในสังคม

9) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในชุมชน เช่น การร่วมกันตัดสินใจในเรื่องสำคัญของชุมชน หรือการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาชุมชน ช่วยสร้างความผูกพันและส่งเสริมให้ชุมชนมีอำนาจในการพัฒนาด้วยตนเอง

10) พัฒนาความสัมพันธ์และความเข้าใจระหว่างกลุ่มคน เช่น

โครงการที่ส่งเสริมการเรียนรู้ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ช่วยลดความขัดแย้ง เพิ่มความเข้าใจซึ่งกันและกัน และส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

ตัวอย่างเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าผลกระทบทางสังคม SROI เป็นมิติที่มีความสำคัญในการสร้างคุณค่าให้กับสังคมโดยรวม และยังมีส่วนสำคัญในการพัฒนาอย่างยั่งยืนอีกด้วย

แนวทางการประเมิน SROI (Social Return On Investment: SROI)

การประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน เพื่อให้ประเมินได้อย่างถูกวิธีและทำให้ข้อมูลที่ได้มีความน่าเชื่อถือ มีดังนี้

1) ต้องคำนึงถึงและกำหนดขอบเขตและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Establish Scope and Identify Stakeholders) และตั้งให้เข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคือ บุคคลหรือองค์กรที่เกิดการเปลี่ยนแปลงจากการดำเนินโครงการ ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบทั้งทางบวกและลบจากโครงการ และสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงได้ดีที่สุด และสามารถช่วยแยกแยะระหว่างผลลัพธ์ที่สำคัญกับไม่สำคัญ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องค้นหาผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ครอบคลุมและนำเข้ามาในการวิเคราะห์ผลลัพธ์ทางสังคมร่วมกัน

2) เข้าใจสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลง ต้องเข้าใจว่าการประเมินผลลัพธ์และผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนเป็นการวัดสิ่งที่เปลี่ยนแปลงทั้งเชิงบวกและเชิงลบ มีทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ ซึ่งเป็นไปไม่ได้เลยที่นักวิจัยจะเห็นการเปลี่ยนแปลงทุกเรื่อง ดังนั้นสิ่งที่สำคัญคือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพราะบุคคลเหล่านั้นคือผู้ที่สัมผัสกับความเปลี่ยนแปลง

3) ใช้ “ค่าตัวแทนทางการเงิน” ที่ค่าผลสำคัญ ค่าตัวแทนทางการเงิน (Financial Proxy) คือ ค่าประมาณเพื่อแทนมูลค่าทางการเงินของผลลัพธ์ทางสังคมในกรณีที่ไม่มีราคาทางการเงินที่แน่นอน ซึ่งผลลัพธ์ทางสังคมหลายตัวแม้จะไม่ใช้ตัวเงินโดยตรงแต่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่มีราคาตลาดกรณีเหล่านี้สามารถนำค่าตัวแทนทางการเงินมาใช้ประเมินมูลค่าทางการเงินของผลลัพธ์ ควรต้องใช้ค่าตัวแทนทางการเงินที่มีความเกี่ยวข้องกันและต้องคำนึงถึงความแตกต่างกันในบริบททางสังคมของแต่ละพื้นที่ด้วย

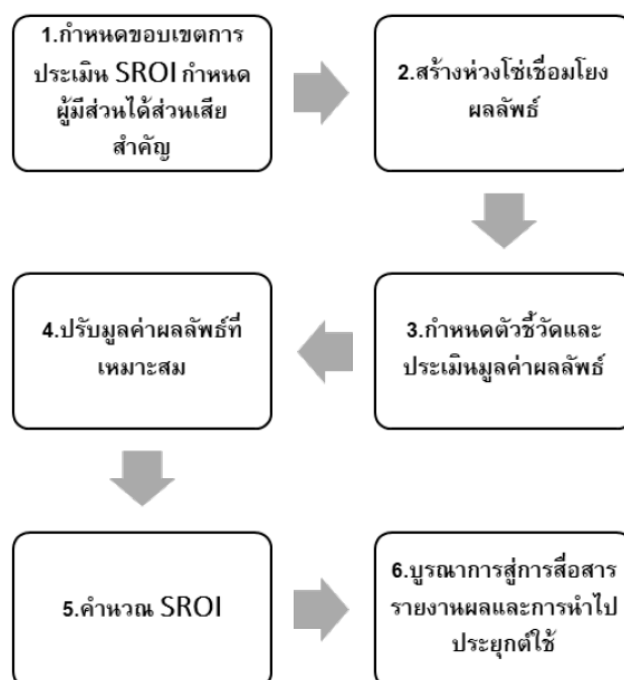
4) รวมเฉพาะสิ่งที่เป็น “สาระสำคัญ” การประเมินผลกระทบทางสังคมจากการลงทุน ต้องคัดเฉพาะผลลัพธ์ทางสังคมที่สำคัญ เน้นไปยังประเด็นที่มีความสำคัญจริง ๆ โดยอาศัยการอ้างอิงพันธกิจขององค์กรหรือเป้าหมายที่องค์กรต้องการให้เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน และการรับฟังความคิดเห็นถึงผลกระทบทางสังคมที่เกิดขึ้นกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม โดยต้องเลือกผลลัพธ์ทางสังคมที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายขององค์กรมาประเมินผลกระทบทางสังคมจากการลงทุน ถึงแม้ผลลัพธ์ทางสังคมใดจะเป็นสิ่งที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับผลกระทบก็ตาม แต่หากไม่สอดคล้องกับเป้าหมายหรือพันธกิจขององค์กรก็ไม่ต้องนำมาประเมินผลกระทบทางสังคมจากการลงทุน

5) หลีกเลี่ยงการกล่าวอ้างเกินจริง โดยต้องยอมรับว่าไม่ได้มีเพียงองค์กรที่กำลังประเมินเพียงแห่งเดียวที่สร้างผลลัพธ์ทางสังคมนั้น แต่หากยังมีหน่วยงานอื่นหรือปัจจัยอื่นทำให้เกิดผลลัพธ์ดังกล่าว ดังนั้น การระบุคนหรือองค์กรอื่น (Attribution) ว่ามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาานั้น ๆ อย่างไร จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การประเมินผลลัพธ์ทางสังคมมีความน่าเชื่อถือ

6) เน้นความโปร่งใสทุกขั้นตอน ผลลัพธ์ทางสังคมมักจะเป็นคุณค่าเชิงนามธรรมที่วัดยาก หลากหลายและผู้ประเมินแต่ละคนจะมีมุมมองที่แตกต่างกัน การประเมินทุกขั้นตอนอย่างโปร่งใสที่สุดเท่าที่จะทำได้จึงเป็นหลักการพื้นฐานที่จำเป็น เมื่อเสร็จสิ้นการประเมินแล้วควรสื่อสารผลการประเมินให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับทราบและแสดงข้อคิดเห็นเพื่อปรับปรุงการดำเนินงาน

7) นำเสนอผลการประเมินให้เป็นที่รับทราบ เพื่อเป็นการตรวจสอบและรับรองผลการประเมินโดยหน่วยงานอื่น ๆ หรือองค์กรอิสระที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน

ขั้นตอนการประเมิน SROI (Social Return On Investment: SROI)

ภาพที่ 3 ขั้นตอนการประเมิน SROI ในทางปฏิบัติ

ที่มา: Social value Thailand. (2020). Introduction to Social Return on Investment.

Retrieved 9 July 2022 from <https://online.fliphtml5.com/wuiji/eycx/#p=1>

1. กำหนดขอบเขตการประเมิน SROI กำหนดผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือ บุคคล กลุ่มคน องค์กร หรือองค์กรตัวแทนที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางตรงหรือทางอ้อมต่อโครงการฯ เป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโครงการฯ เนื่องจากการประเมินผลลัพธ์ทางสังคม คือ การวัดความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดกับคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรืองานด้านสิ่งแวดล้อม เรื่องใดเรื่องหนึ่งที่โครงการฯ เลือกที่จะแก้ปัญหา ดังนั้น ผู้ที่จะบอกถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ดังกล่าวได้ดีที่สุดคือกลุ่มเป้าหมายทางสังคม ซึ่งเป็นผู้รับประโยชน์นั่นเอง การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะช่วยระบุบทบาทความเกี่ยวข้อง บทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และช่วยตัดสินใจว่ากิจการควรรวมผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นั้น ๆ เข้ามาในการประเมินผลลัพธ์ทางสังคมหรือไม่

2. สร้างห่วงโซ่เชื่อมโยงผลลัพธ์

เป็นการทำให้ทราบว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ ได้รับผลกระทบอย่างไรบ้าง และกิจกรรมใดที่ทำให้เกิดผลกระทบต่าง ๆ ขึ้น การดำเนินการในส่วนนี้จะช่วยให้ทราบถึงความเชื่อมโยงระหว่างเงินลงทุน ผลผลิตของโครงการ และผลลัพธ์ของโครงการที่ทำให้เกิดขึ้นต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

3. กำหนดตัวชี้วัดและประเมินมูลค่าผลลัพธ์

เป็นการนำผลกระทบหรือผลลัพธ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นมาแปลงเป็นเชิงปริมาณ โดยการใช้ตัวชี้วัดทางสังคม (Social Indicators) โดยมีเครื่องมือที่นำมาช่วยในการระบุผลลัพธ์ที่เป็นตัวเลขได้แก่

3.1) ห่วงโซ่คุณค่า (Impact Value Chain) คือ การพิจารณาการดำเนินโครงการ ตั้งแต่การใช้ทรัพยากร งบประมาณ (Input) ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ (Activity) ได้ก่อให้เกิดผลผลิต (Output) อย่างเป็นรูปธรรม และผลผลิตที่เกิดขึ้นสร้างให้เกิดผลลัพธ์ทางสังคม (Outcome) อย่างไร

3.2) ตัวชี้วัด (Indicators) คือ การสร้างเกณฑ์ในการประเมินผลลัพธ์ทางสังคม เพื่อประเมินผลความสำเร็จของการดำเนินโครงการ จะทำให้ทราบว่าโครงการได้เกิดผลลัพธ์ทางสังคมหรือไม่ และเกิดขึ้นเท่าไร ทั้งนี้ตัวชี้วัดที่ถูกกำหนดขึ้นมานั้น ต้องมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของสภาพทางสังคม รวมทั้งต้องนำกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามาช่วยวิเคราะห์เพื่อกำหนดตัวชี้วัดในการประเมินผลลัพธ์ทางสังคมนั้น ๆ

4. ปรับมูลค่าผลลัพธ์ที่เหมาะสม

เนื่องจากการประเมินผลลัพธ์และผลตอบแทนทางสังคมไม่สามารถเป็นภาววิสัย (Objective) ได้อย่างสมบูรณ์แบบ เพราะว่าผลลัพธ์ทางสังคมหลายข้อเป็นนามธรรมสามารถทำได้ดีที่สุดในเพียงแต่หา “ตัวชี้วัด” และ “ค่าตัวแทนทางการเงิน” (ในกรณีที่จะคำนวณ SROI) ที่ใกล้เคียงที่สุดเท่าที่จะทำได้เท่านั้น ดังนั้นเมื่อ “วัด” กรอบคิดและเครื่องมือหลักในการประเมินผลลัพธ์ทางสังคม ผลลัพธ์ที่ได้ อาจจะไม่ใช่ของกิจการทั้งหมด แต่ต้องจัดสรรปันส่วนให้ “เครดิต” กับกิจการอื่น ๆ และปัจจัยต่าง ๆ เพื่อไม่ให้ผลลัพธ์ที่ได้เป็นการกล่าวอ้างเกินจริง ด้วยเหตุนี้ การประเมินที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด จึงเป็นสิ่งสำคัญของการประเมินเพื่อสะท้อนผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริงจากกิจการ โดยตั้งอยู่บนหลักการดังต่อไปนี้

4.1) คำนึงถึงความเป็นไปได้ที่ว่า อาจมีองค์กรอื่น ๆ สร้างผลลัพธ์เดียวกัน (Attribution) เป็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของหน่วยงานหรือโครงการอื่นที่ร่วมส่งผลกระทบต่อผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

4.2) คำนึงถึงความเป็นไปได้ที่ว่า ผลลัพธ์บางส่วนอาจเกิดขึ้นได้เองแม้ว่าจะไม่มีองค์กรใดทำงานด้านนี้ (Deadweight) กล่าวคือ “ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นอยู่ดีต่อให้ไม่มีองค์กรไหนทำงานเรื่องนี้” ผู้รับประโยชน์บางคนอาจพบวิธีบรรเทาปัญหาด้วยตัวเองหรือสภาพสังคม และเศรษฐกิจโดยรวมอาจดีขึ้นก็ได้ เช่น คนมีความสุขมากขึ้น เพราะอาชญากรรมลดลงส่งผลให้ความพึงพอใจในชีวิตเพิ่มขึ้นหรือภาวะเศรษฐกิจรุ่งเรืองทำให้คนหางานทำง่ายขึ้น ส่งผลให้อัตราการว่างงานลดลง สัดส่วนผลลัพธ์ส่วนเกินที่คำนวณได้จะต้องนำมาหักออกจากตัวชี้วัดผลลัพธ์ทางสังคมที่เกิดขึ้น ในการคำนวณผลลัพธ์ส่วนเกิน (Deadweight) เป็นการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มหรือการเปรียบเทียบกับตัวอย่างมาตรฐาน (Benchmark) การเปรียบเทียบที่ดีควรเปรียบเทียบประชากรกลุ่มเดียวกัน แต่เทียบความแตกต่างที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มที่ไม่ได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมกับกลุ่มที่ได้รับประโยชน์ ผลการวัดผลลัพธ์ส่วนเกิน (Deadweight) จะเป็นเพียงค่าประมาณเท่านั้น แต่ก็จำเป็นที่จะหาข้อมูลที่มีความใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายของแผนงานเท่าที่ทำได้ยิ่งมีความใกล้เคียงมากเท่าไร ค่าประมาณก็จะยิ่งมีความถูกต้องมากเท่านั้น

4.3) คำนึงถึงความเป็นไปได้ที่ว่า ผลลัพธ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นทั้งหมดบางส่วนเกิดจากการที่องค์กรนำมาเพิ่มเติมให้ (Displacement) หมายถึง กรณีที่ผลลัพธ์เชิงบวกสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มหนึ่งถูกชดเชยด้วยผลลัพธ์เชิงลบสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรายอื่น เช่น การที่คนหนึ่งคนได้งานทำ อาจแปลว่าคนอื่นอีกคนหนึ่งต้องตกงาน

4.4) ในกรณีที่ประมาณการผลลัพธ์ทางสังคมในอนาคตตลอดช่วงเวลามากกว่าหนึ่งปี โดยที่กิจการจะไม่มีการลงทุนเพิ่มเติมระหว่างช่วงเวลาดังกล่าว ควรทำประมาณการอัตราการลดลง (Drop-off) ของผลลัพธ์ทางสังคมด้วย กล่าวคือ ในสภาพความเป็นจริงที่ว่าผลลัพธ์ทางสังคมใด ๆ ก็ตาม มักเกิดขึ้นในปีแรก ๆ ของการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการมากกว่าในปีท้าย ๆ การประมาณการผลลัพธ์ทางสังคมในอนาคตตลอดช่วงเวลามากกว่า 1 ปี โดยที่กิจการจะไม่มีการลงทุนเพิ่มเติมระหว่างช่วงเวลาดังกล่าวควรทำประมาณการระยะเวลาการเกิดประโยชน์และอัตราการลดลงของประโยชน์ (Benefit Period and Drop-off) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียควรช่วยกันพิจารณาว่า ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นนั้นจะดำรงอยู่ได้นานเพียงใดหรือช่วงเวลาใด และการเกิดประโยชน์นั้นจะมีอัตราส่วนลดลง เป็นสัดส่วนเท่าไรต่อปี หรืออาจคาดคะเนจากงานวิจัย และเอกสารทางเศรษฐศาสตร์

5. คำนวณ SROI

ขั้นตอนนี้คือการรวมผลลัพธ์ทั้งที่เป็นด้านบวกและด้านลบ มาเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นกับการลงทุน รวมทั้งวัดความอ่อนไหวของผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น แล้วนำมาหามูลค่าของ SROI ดังนี้

$$SROI = \frac{\text{มูลค่าปัจจุบันของผลลัพธ์ทางสังคม} - \text{มูลค่าปัจจุบันของผลลัพธ์ทางสังคมที่โครงการไม่ได้ก่อ}}{\text{มูลค่าของปัจจัยนำเข้า}}$$

6. การสื่อสาร รายงานผลและการนำไปประยุกต์ใช้

เป็นขั้นตอนการนำผลการศึกษานำเสนอต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและพิจารณาถึงการยอมรับผลการประเมินที่เกิดขึ้นเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขในกรณีที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่เห็นด้วย

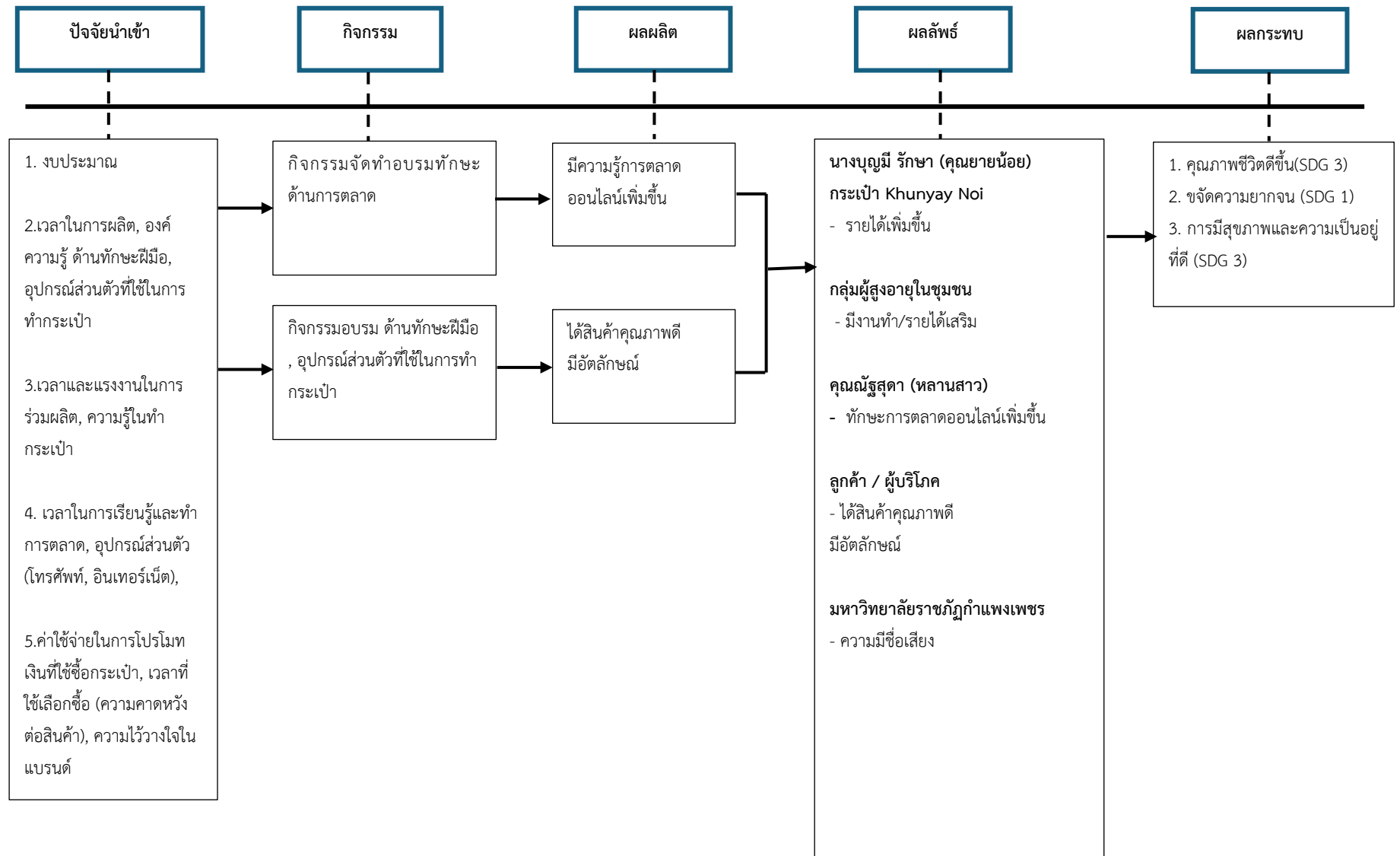
ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

จากขั้นตอนการประเมิน SROI ที่ 1 คือ การกำหนดขอบเขตการประเมิน และการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสำคัญผลกระทบทั้งหมดที่เกิดขึ้น การประเมินได้พิจารณาจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด 4 กลุ่มซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องในโครงการดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงบทบาทผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อโครงการ

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ผลลัพธ์	รายละเอียด	แหล่งข้อมูล
นางบุญมี รักษา (คุณยายน้อย)	รายได้เพิ่มขึ้น / สถานะเป็น ผู้ประกอบการ OTOP	ได้รับการสนับสนุนจาก โครงการ U2T, พัฒนา ผลิตภัณฑ์ให้มีมาตรฐาน มผช. และเป็นแบรนด์ชุมชน	-ข้อมูลจากโครงการ และบทสรุปการ ดำเนินงาน - จากการสัมภาษณ์
กลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน	มีงานทำ / รายได้ เสริม / การถ่ายทอด ภูมิปัญญา	เข้าร่วมผลิตกระเป๋าทาม ลดรายจ่ายและขนาดใหม่เพื่อ รองรับตลาด	จากการสัมภาษณ์
คุณณัฐสุดา ชันสิงหา (หลานสาว)	มีบทบาทในการทำ การตลาด / เพิ่ม ทักษะด้านดิจิทัล	สร้างเพจ จำหน่ายผ่านไลน์ และร่วมจัดจำหน่ายกับ มหาวิทยาลัย	จากการสัมภาษณ์
สำนักบริการวิชาการฯ ม.ราชภัฏกำแพงเพชร	สร้างบทบาททาง สังคม / พัฒนา ผลิตภัณฑ์ชุมชน	สนับสนุนด้านการออกแบบ บริหารจัดการตลาด และจัด จำหน่าย	- จากการสัมภาษณ์
ลูกค้า / ผู้บริโภค	ได้รับสินค้าคุณภาพดี มีเอกลักษณ์	กระเป๋าทามออกแบบสวยงาม ขนาดหลากหลาย ตอบโจทย์ การใช้งาน	- จากการสัมภาษณ์ - แบบสอบถาม

แผนที่ผลลัพธ์ของโครงการ

ตารางที่ 3 สัดส่วนอัตราคิดลดของโครงการ

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ผลลัพธ์	ตัวชี้วัด	ตัวแทนทางการเงิน	Deadweight	Displacement	Attribution	Drop-off
นางบุญมี รักษา (คุณยายน้อย)	- รายได้เพิ่มขึ้น	เพิ่มจากรายได้เดิมเฉลี่ย 4,500 บาท/เดือน	จำนวนรายได้ต่อปี 54,000	20% คุณยายน้อยจะเพิ่มรายได้ได้เองอยู่แล้วจากการขายในชุมชน	0% โครงการนี้ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบ	10% คุณยายน้อยอาจได้รับการช่วยเหลือจากทั้งหลานสาวที่ทำเพจ ซึ่งไม่ใช่ผลจากโครงการเพียงอย่างเดียว	10% ผลลัพธ์ด้านรายได้อาจลดลง 10% ต่อปี เพราะความนิยมลดลง หรือผู้ผลิตสูงอายุผลิตไม่ไหว
กลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน (5 คน)	- มีงานทำ รายได้เสริม	- รายได้ 1,200 บาท/เดือน x 5 คน	จำนวนรายได้ต่อปี 72,000	20% แม้ไม่มีโครงการพวกเขาอาจหาเงินได้บางส่วนเอง	0% โครงการนี้ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบ	10% รายได้ผู้สูงอายุส่วนหนึ่งอาจเกิดจากเพจขายที่หลานสาวสร้าง, ลูกค้าประจำจากตลาด อ.ต.ก. จึงต้องแบ่งเครดิตส่วนหนึ่งให้ปัจจัยเหล่านั้น	10% ผลลัพธ์อาจลดลงเมื่อเวลาผ่านไป เช่น ผู้สูงอายุบางคนอาจสุขภาพไม่ดีจนไม่สามารถผลิตต่อได้ หรือความต้องการของตลาดลดลง
คุณณัฐสุดา (หลานสาว)	- ทักษะการตลาดออนไลน์เพิ่มขึ้น	-มูลค่าทักษะ	10,000	10% มีความสนใจเรื่องการตลาดอยู่แล้ว	0%	20% - ถ้าสำนักบริการวิชาการช่วยอบรม	0%

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ผลลัพธ์	ตัวชี้วัด	ตัวแทนทางการเงิน	Deadweight	Displacement	Attribution	Drop-off
				และอาจหาคอร์สเรียนเอง หรือเรียนจาก YouTube/ติวเตอร์ ประเมินว่าประมาณ 10% ของทักษะนั้น น่าจะเกิดขึ้นเองอยู่แล้ว		เรื่องการทำเพจออนไลน์ให้ และหาเครือข่าย อ.ต.ก. - คุณยายน้อย สนับสนุนการผลิต และให้ข้อมูลสินค้าทั้งหมด	
ลูกค้า / ผู้บริโภค	- ได้สินค้าคุณภาพดี มีอัตลักษณ์	1,000 บาท x 30 คน	30,000	30% - ลูกค้าบางคนอาจซื้อกระเป๋าจากร้านอื่นหรือแพลตฟอร์มอื่นอยู่แล้ว - กระเป๋า KHUNYAY NOI อาจ “ทดแทน” กระเป๋าเดิมได้ ไม่ได้สร้างคุณค่าใหม่ทั้งหมด	10% - โครงการนี้อาจทำให้ลูกค้าหยุดซื้อสินค้าจากผู้ผลิตชุมชนรายอื่น	20% - ลูกค้าซื้อเพราะเห็นเพจที่หลานสาวทำ, การตลาดออนไลน์, หรือแม้กระทั่งโปรโมชั่น - ไม่ได้เกิดจากตัวผลิตภัณฑ์เพียงอย่างเดียว	0%

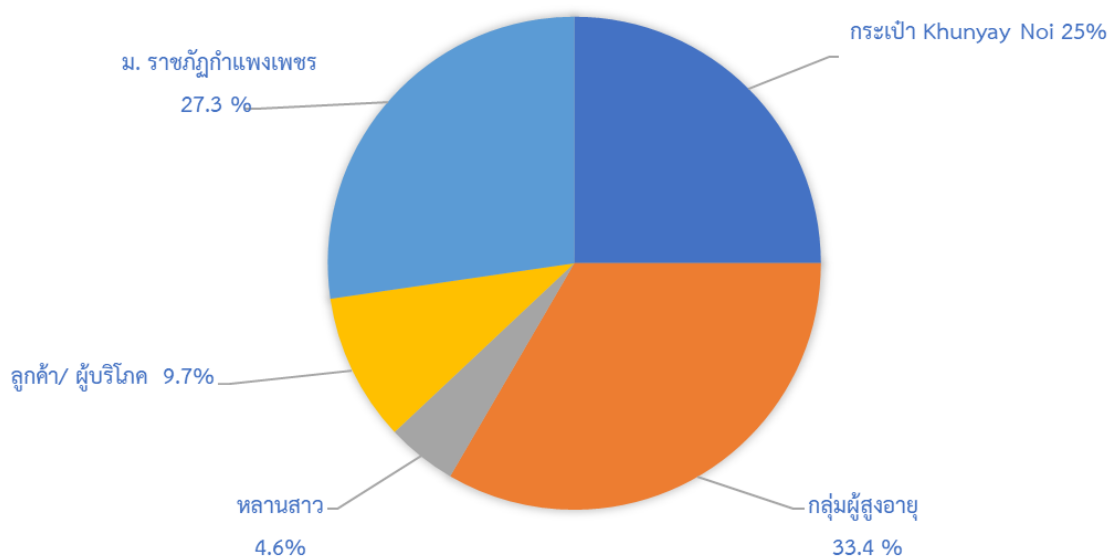
ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ผลลัพธ์	ตัวชี้วัด	ตัวแทนทางการเงิน	Deadweight	Displacement	Attribution	Drop-off
มหาวิทยาลัยราชภัฏ กำแพงเพชร	- ความมีชื่อเสียง	- จำนวนนักศึกษาที่เข้ามา ศึกษาต่อมหาวิทยาลัยราช ภัฏกำแพงเพชร	- จำนวนที่มาศึกษา ต่อ 5 คน (สำนัก ทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏ กำแพงเพชร)	30% ไม่มีโครงการนี้ มหาวิทยาลัยก็ยังคง ดำเนินการ ประชาสัมพันธ์ เนะ แนวการรับนักศึกษา	0% โครงการนี้ไม่ก่อให้เกิด ผลกระทบด้านลบ	30% มีโครงการอื่นหรือ หน่วยงานอื่นที่ เข้ามาสร้าง ผลประโยชน์ด้วย	15% ความยั่งยืนของ ชื่อเสียง ความ ร่วมมือ หรือ รายได้ อาจลดลง หากไม่มีการ ดำเนินต่อเนื่อง

ผลการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน(SROI)

การประเมินผลกระทบของโครงการจำเป็นต้องมีการระบุถึงมูลค่าของผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในปีการเริ่มกิจกรรม ตลอดจนปรับลดมูลค่าผลลัพธ์ของโครงการตามสัดส่วนของ ผลกระทบส่วนเกิน (Deadweight) ผลลัพธ์ทดแทน (Displacement) ผลจากปัจจัยอื่น (Attribution) และอัตราการลดลงของประโยชน์ (Drop-off) ในปีนั้นๆ ซึ่งมูลค่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นมีดังนี้

1. รายได้ของกระเป๋า Khunyay Noi เพิ่มขึ้น 54,000 บาท/ปี
2. รายได้ของกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน เพิ่มขึ้น 72,000 บาท/ปี
3. มูลค่าทักษะการตลาดออนไลน์ 10,000 บาท/ปี
4. ความพึงพอใจของลูกค้า ได้สินค้าคุณภาพดี มีอัตลักษณ์ 30,000 บาท/ปี
5. จำนวนนักศึกษาที่เข้ามาศึกษาต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร 96,000 บาท/ปี

*การคำนวณมูลค่าผลลัพธ์ในแต่ละปีแสดงรายละเอียดไว้ในตารางที่ 4

ภาพที่ 3 อัตราส่วนผลกระทบที่เกิดขึ้นหลังจากโครงการ

ตารางที่ 4 ผลการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI)

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ผลลัพธ์	ตัวชี้วัด	ตัวแทนทางการเงิน	มูลค่า ผลประโยชน์	Deadweight	Displacement	Attribution	Drop-off	ผลกระทบ
นางบุญมี รักษา (คุณยายน้อย)	- มีความมั่นคง ทางการเงิน	- รายได้ของคุณยายน้อย	จำนวนรายได้ เพิ่มจาก รายได้เดิมเฉลี่ย 4,500 บาท/เดือน (4,500 x 12 เดือน)	54,000	20%	0%	10%	10%	38,880
กลุ่มผู้สูงอายุใน ชุมชน (5 คน)	- มีความมั่นคง ทางการเงิน	- รายได้ของกลุ่ม	- รายได้ 1,200 บาท/ เดือน (5 คน x 1,200 x 12 เดือน)	72,000	20%	0%	10%	10%	51,840
คุณรัฐสุดา (หลานสาว)	- ทักษะ การตลาด ออนไลน์ เพิ่มขึ้น	- มูลค่าทักษะ	- มูลค่าทักษะการตลาด ออนไลน์	10,000	10%	0%	20%	0%	7,200
ลูกค้า / ผู้บริโภค	- ได้สินค้า คุณภาพดี มีอัตลักษณ์	1,000 บาท x 30 คน	30,000	30,000	30%	10%	20%	0%	15,120
มหาวิทยาลัยราชภัฏ กำแพงเพชร	- ความมี ชื่อเสียง	- จำนวนนักศึกษาที่เข้ามา ศึกษาต่อมหาวิทยาลัยราช ภัฏกำแพงเพชร	- จำนวนที่มาศึกษาต่อ 5 คน (สำนักทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏ กำแพงเพชร) (5 คน x 9,600 บาท x2 เทอม)	96,000	30%	10%	30%	15%	42,336

ผลสรุปจากการศึกษาผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของโครงการ

ผลการประเมิน SROI พบว่า ค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่ใช้ในการลงทุนในโครงการ จะส่งผลกระทบกับผลตอบแทนที่จะเกิดกับเศรษฐกิจและสังคม เท่ากับ 4.03 โดยใช้อัตราคิดลด 3.5 % กล่าวคือ ทุกๆ การลงทุน 1 บาทจะได้ผลประโยชน์กลับคืนมา 4.03 บาท ซึ่งผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นหลังปรับลดเป็นมูลค่าปัจจุบันมีมูลค่าเท่ากับ 396,955.97 บาท และมีต้นทุนในการดำเนินโครงการเท่ากับ 298,355.97 บาท ทั้งนี้รายละเอียดและมูลค่าผลประโยชน์แต่ละประเภทแสดงไว้ใน ตารางที่ 5

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม (SROI) โครงการยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่แพลตฟอร์มออนไลน์ ประเมินเฉพาะผลิตภัณฑ์กระเป๋าสาน KHUNYAY NOI ตำบลวังบัว อำเภอลองชลู่ง จังหวัดกำแพงเพชร ปี 2567 ดังนี้

1. ต่อยอดและขยายขอบเขตของโครงการ

เนื่องจากโครงการมีค่า SROI สูงถึง 4.03 แสดงให้เห็นถึงความคุ้มค่าในการลงทุนเชิงสังคม จึงควรส่งเสริมให้มีการขยายกิจกรรมหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์ไปยังกลุ่มเป้าหมายหรือชุมชนใกล้เคียงเพิ่มเติม

2. ส่งเสริมการพัฒนาทักษะเชิงดิจิทัลและการตลาด

การที่หลานสาวของผู้ประกอบการมีบทบาทสำคัญในการผลักดันตลาดสะท้อนให้เห็นว่าการตลาดออนไลน์เป็นเครื่องมือที่ทรงพลัง จึงควรจัดอบรมทักษะเหล่านี้ให้กับชาวบ้านหรือผู้สูงอายุเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการขายด้วยตนเอง

3. สนับสนุนด้านการออกแบบและแบรนด์ดังอย่างต่อเนื่อง

ควรมีหน่วยงานหรือความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยหรือภาคเอกชน เพื่อพัฒนาภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ให้สามารถแข่งขันได้ในตลาดระดับจังหวัด/ประเทศ และเพิ่มคุณค่าทางอัตลักษณ์ให้กับสินค้า

4. ติดตามผลลัพธ์ระยะยาว

ควรมีระบบติดตามและประเมินผลกระทบในระยะยาว โดยเฉพาะกับกลุ่มผู้สูงอายุและรายได้ครัวเรือน เพื่อให้ข้อมูลที่ได้สามารถนำไปปรับปรุงโครงการในรอบถัดไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. บูรณาการกับแผนยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย

ควรนำผลการประเมิน SROI ไปบรรจุไว้ในการจัดทำยุทธศาสตร์การบริการวิชาการของมหาวิทยาลัย เพื่อแสดงบทบาทในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากและพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กุลภา กุลติลก, เออวดี เปรมัษเฐียร และวิศิษฐ์ ลิ้มสมบุญชัย. (2567). การประเมินผลลัพธ์และผลกระทบโครงการวิจัยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ. วารสาร *Applied Economics, Management, and Social Science*. 1(1), หน้า 84-103.
- ขจรอรุณ พงศ์วิริทธิ์ธร, กมลทิพย์ คำใจ, วิภาวี ศรีคะ, วิไลพร ไชโย, & วลัยลักษณ์ พันธุ์. (2566). การประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนสำหรับโครงการ “แกน้อย” กรีนโปรดักส์ผลิตภัณฑ์สินค้าจากกลุ่มชาติพันธุ์. วารสารวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร, 41(1), 240–254.
- คงศักดิ์ ต้อยสืบ, & ต่อศักดิ์ โกษาวัง. (2568). การประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) ของโครงการยกระดับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นสู่เชิงพาณิชย์ เพื่อการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันของชุมชนตำบลเขื่อนผาก อำเภอพราหมณ์ จังหวัดเชียงใหม่. *Trends of Humanities and Social Sciences Research*, 13(1), 123–136.
- จารึก สิงห์ปรีชา. (2566). ผลการประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมของ “โครงการพัฒนาการเลี้ยงโคเนื้อในหมู่บ้านก่อ อ.สี จ.ลำพูน 2566”. ศูนย์ศึกษาความเป็นไปได้ทางเศรษฐกิจและประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมของโครงการวิจัย คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จารึก สิงห์ปรีชา, เทิดศักดิ์ ญาโน, ทศพร คิวประสพศักดิ์ และไชยวัฒน์ กลิ่นลำภู. (2565). โครงการประเมินความคุ้มค่าของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565. รายงานฉบับสมบูรณ์ สถาบันวิจัยพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน).
- Clark, C., Rosenzweig, W., Long, D., & Olsen, S. (2003). *Double Bottom Line Project Report: Assessing Social Impact in Double Bottom Line Ventures*. New York: The Rockefeller Foundation.
- Social value Thailand. (2020). *Introduction to Social Return on Investment*. Retrieved 11 November 2024 from <https://online.fliphtml5.com/wuiji/eycx/#p=1>

ภาคผนวก

กลุ่มกระเป๋าสาน KHUNYAY NOI

ได้รับการพัฒนาดังนี้

1) ลงพื้นที่สำรวจปัญหาและความต้องการ

เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2566 ณ กระเป๋าสาน KHUNYAY NOI 35/3 หมู่ 5 ตำบลวังบัว
อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร

2) ส่งเสริมช่องทางการตลาด

ศึกษาเกี่ยวกับเกณฑ์และวิธีการนำสินค้าขายที่องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร (อ.ต.ก.) และ เยี่ยมชมตลาดสด รวมถึงเข้าชมโซว์รูมจำหน่ายสินค้า เพื่อหาแนวทางร่วมกันส่งเสริมการส่งผลิตภัณฑ์ที่เข้าหลักเกณฑ์ในการขายสินค้า เข้าสู่การขายในตลาด (อ.ต.ก) ในวันที่ 20 ธันวาคม 2566

3) ส่งเสริมช่องทาง Online

โดยการอบรมการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน เพิ่มช่องทางการตลาด (KPRU OTOP) ให้กับผู้ประกอบการ วิสาหกิจชุมชน และนักศึกษาโปรแกรมการบัญชี เพื่อเป็นการพัฒนาทักษะผู้ประกอบการ วิสาหกิจชุมชน และนักศึกษา สามารถทำการตลาดทั้งออนไลน์และออฟไลน์ วันที่ 23-24 ธันวาคม 2566 ณ ห้องประชุม KPRU HOME อาคารสำนักบริการวิชาการและจัดการรายได้ ชั้น 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร จำนวนผู้เข้าร่วมอบรม 56 คน โดยบรรยายให้ความรู้ในเรื่อง 1) การถ่ายภาพ ผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วย Smartphone เพื่อให้สินค้าเข้าสู่แพลตฟอร์ม Online และเทคนิคการตัดต่อถ่ายทำคลิปลงช่อง YouTube วิทยากร : อาจารย์ธนกิจ โคกทอง 2) การนำผลิตภัณฑ์เข้าสู่แพลตฟอร์ม Instagram / Facebook / TikTok / Shopee/ LAZADA วิทยากร : คุณสุภิญญา จินดาพงษ์ 3) การเป็นผู้ประกอบการยุคใหม่ (New Entrepreneurs Creation)

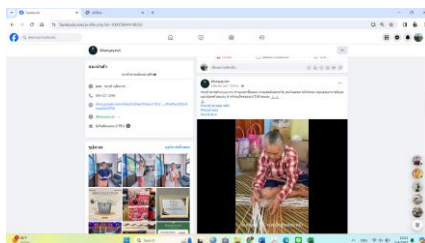
วิทยากร : อาจารย์อนันต์ธิดา ดอนบรรเทา 4) การทำบัญชีสำหรับธุรกิจขายสินค้าออนไลน์ วิทยากร :
ผู้ศาสตราจารย์วรรงค์ รามบุตร

4) จัดทำช่องทางการตลาด

โดยทำคลิป ประชาสัมพันธ์ผ่าน Facebook ของผู้ประกอบการ และ KPRU OTOP

5) ส่งช่องทางการขายในเทศกาลต่างๆ

5.1) งาน KPRU-พลิกโฉมมหาวิทยาลัยสู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน "กึ่งศตวรรษมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร" ณ ห้างสรรพสินค้าบิ๊กซี จังหวัดกำแพงเพชร ในวันที่ 12-13 มกราคม ร่วมออกบูธในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์

5.2) วันที่ 26 มิถุนายน 2567 สำนักบริการวิชาการและจัดหารายได้ และสำนักศิลปะและวัฒนธรรม ได้นำผลิตภัณฑ์ชุมชน ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร เข้าไปส่งเสริมพัฒนา ไปร่วมจัดแสดงและจำหน่าย ณ ร้านค้า อ.ต.ก. (อ.ต.ก. มาร์ท) องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร โดยมีผลิตภัณฑ์ กระเป๋า Khunyay Noi

5.3) KPRU OTOP 2024 ชวนช้อป ชวนชิม ณ ลานกิจกรรม อาคารที่ปึงกรัศมีโชติ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร วันที่ 14-15 สิงหาคม 2567 สำนักบริการวิชาการและจัดหารายได้ จัดกิจกรรม นิทรรศการแสดงสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนและเผยแพร่ผลิตภัณฑ์

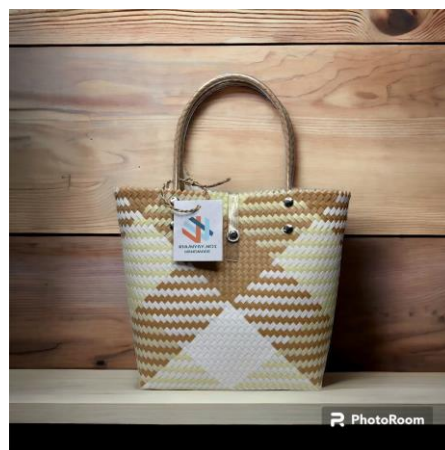
6) ลงทะเบียนเป็นผู้ผลิต ผู้ประกอบการ OTOP กับกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2567 เป็นต้นไป

7) ได้รับคำขอรับรองเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนจากเส้นพลาสติกมาตรฐานเลขที่ มผช. 20/2559

ภาพผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนา

สำนักบริการวิชาการและจัดการรายได้

 69 หมู่ที่ 1 ตำบลนครชุม อำเภอเมือง
จังหวัดกำแพงเพชร 62000

FOLLOW US

<https://asl.kpru.ac.th/main/>

055-706595